

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ભીમા ઉર્ફે ભીમરાવ સીદા કાંબલે અને અન્ય

વિરુદ્ધ

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય

ઓગસ્ટ ૨૭, ૨૦૦૨

[એસ. રાજેન્દ્ર બાબુ અને પી. વેંકટરામ રેડ્ડી, જેજે.]

ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦; કલમો ૧૪૭, ૧૪૮, ૩૦૨, ૩૨૩, ૩૨૫

અને ૪૪૦:

ગેરકાયદેસર મંડળી – ખૂન અને ઈજા પહોંચાડવાના આરોપો – આચરવામાં આવેલા ગુનાનું સ્વરૂપ – મોટી સંખ્યામાં આરોપીઓ લાકડીઓથી સજ્જ થઈને એકઠા થયા અને પથ્થરમારો કર્યો, જેના પરિણામે એક વ્યક્તિનું મૃત્યુ થયું અને અન્ય વ્યક્તિને ઈજા થઈ – ઠરાવ્યું કે, સંજોગો અનુસાર, એવો વાજબી નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય કે ગેરકાયદેસર મંડળીનો સામાન્ય હેતુ કલમ ૧૪૭/૧૪૮ સાથે વંચાતી કલમ ૩૨૩ અને ૩૨૫ હેઠળના ગુનાઓ આચરવાનો

હતો અને કલમ ૧૪૭/૧૪૯ સાથે વંચાતી કલમ ૩૦૨ હેઠળનો નહોતો.

૨૨ વ્યક્તિઓ સામે ભોગ બનનાર/મૃતકનું ખૂન કરવાના, અન્ય એક ભોગ બનનારને ઈજા પહોંચાડવાના અને મિલકતને ગુકસાન પહોંચાડવાના સામાન્ય હેતુથી ગેરકાયદેસર મંડળી રચવાના ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે આમાંના મોટાભાગના આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૯ સાથે વંચાતી કલમ ૩૦૨ અને કલમ ૧૪૯ સાથે વંચાતી કલમ ૪૪૦ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને આરોપી નં. ૧૪, ૧૮ અને ૧૯ ને કલમ ૩૪ સાથે વંચાતી કલમ ૩૨૩ હેઠળ પણ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. હાઈકોર્ટે કેટલાક આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા પરંતુ અન્ય લોકો સામેની સજા યથાવત રાખી હતી. આથી આરોપી નં. ૧ થી ૩, ૧૪ અને ૨૯ દ્વારા આ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં કોર્ટે માત્ર ગુનાના સ્વરૂપના પ્રશ્ન પૂરતી જ લીવ મંજૂર કરી હતી.

અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરતા, કોર્ટે ઠરાવ્યું:

૧. જ્યારે મોટી સંખ્યામાં વ્યક્તિઓ માત્ર લાકડીઓથી સજ્જ હોય અથવા પથ્થરમારો કરતા હોય જે તેમને ખેતરોની નજીક અથવા તેમના રસ્તામાં ગમે ત્યાંથી મળી શકે અને એ સ્થાપિત ન થયું હોય કે કોણે ખાસ કરીને કોના પર

હુમલો કર્યો, ત્યારે એવું કહી શકાય નહીં કે ઇરાદો મૃત્યુ નીપજાવવાનો હતો. એ વધુ સંભવ છે કે ઇરાદો માત્ર સખત માર મારવાનો જ હતો. જો એમ માની લેવામાં આવે કે મૃતકનો પીછો આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા ઘટનાસ્થળ સુધી કરવામાં આવ્યો હતો, તો પણ ટોળાનો હેતુ તેને સખત પાઠ ભણાવવાનો હતો કારણ કે તે ગામમાં દાદાગીરી કરતો હતો. સંજોગોમાં અને પુરાવાઓના પ્રકાશમાં, એવો વાજબી નિષ્કર્ષ કાઢવો જોઈએ કે સામાન્ય હેતુ કલમ ૧૪૭/૧૪૯ સાથે વંચાતી કલમ ૩૨૩ અને કલમ ૩૨૫ હેઠળના ગુનાઓ આચરવાનો હતો અને કલમ ૧૪૯ સાથે વંચાતી કલમ ૩૦૨ હેઠળનો નહોતો.

[૬૯૬-ડી-એફ]

૨. ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ આ મહત્વપૂર્ણ પાસાઓ પર ધ્યાન આપવામાં નિષ્ફળ રહી હોય તેમ જણાય છે. આ આરોપીઓને કલમ ૧૪૯ સાથે વંચાતી કલમ ૩૦૨ હેઠળના આરોપોમાંથી મુક્ત કરવામાં આવે છે, જ્યારે તેઓ, ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યા મુજબ, કલમ ૧૪૭, કલમ ૩૨૩ અને કલમ ૩૨૫ હેઠળ દોષિત ઠરે છે. તેઓ જે સજા ભોગવી ચૂક્યા છે તેને પૂરતી સજા ગણવી જોઈએ અને તેમને તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવે.

[૬૯૬-એફ, જી]

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ફોજદારી અપીલ નં. ૪૧૮/૧૯૯૪.

ફોજદારી અપીલ નં. ૧૦૩૬/૧૯૮૦ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ૨૪-૨૫/૬/૮૩ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી.

એ.ટી.એમ. રંગારામાનુજમ, શ્રીમતી ગૌરી કરુણા દાસ, શ્રીમતી અર્યના સિંહ અને કુમારી રાણી જેઠમલાણી, અપીલકર્તાઓ વતી.

વી.બી. જોશી, નરેશ કુમાર અને વી.એન. રઘુપતિ, પ્રતિવાદી વતી.

કોર્ટનો ચુકાદો **રાજેન્દ્ર બાબુ, જે.** દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

૨૨ વ્યક્તિઓ સામે સેશન્સ કોર્ટ, સોલાપુર દ્વારા એવા આક્ષેપ સાથે ચાર્જ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે તેઓએ વિઝલનું ખૂન કરવાના અને વિઝલના ભાઈ ભીમરાવને ઈજા પહોંચાડવાના તથા દંબલદાર ખાતેના 'વાડા'ને નુકસાન પહોંચાડવાના સામાન્ય હેતુથી એક ગેરકાયદેસર મંડળી રચી હતી. ટ્રાયલ પછી તેમાંથી મોટાભાગના લોકો ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૯ સાથે વંચાતી કલમ ૩૦૨ અને કલમ ૧૪૯ સાથે વંચાતી કલમ ૪૪૦ હેઠળ દોષિત ઠર્યા હતા અને આરોપી નં. ૧૪, ૧૮ અને ૧૯ સામે ભીમરાવને સામાન્ય ઈજા પહોંચાડવા બદલ કલમ ૩૪ સાથે વંચાતી કલમ ૩૨૩ હેઠળ પણ ચાર્જ મૂકવામાં આવ્યો હતો અને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. અપીલ પર, હાઈકોર્ટે કેટલાક વધુ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા પરંતુ અન્ય લોકોના સંબંધમાં દોષસિદ્ધિ અને

સજાની પુષ્ટિ કરી. આરોપી નં. ૧ થી ૩ અને ૧૪ થી ૧૯ અમારી સમક્ષ અપીલમાં છે. અમને અન્ય આરોપીઓ સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.

આ અદાલતે ૧૮-૭-૧૯૯૪ ના રોજ એક આદેશ દ્વારા માત્ર ગુનાના સ્વરૂપના પ્રશ્ન પૂરતી જ લીવ મંજૂર કરી હતી. જ્યારે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એ.ટી.એમ. રંગારામાનુજમે એવી દલીલ કરવા માટે તેમની દલીલો ખૂબ ઊંચી કરી કે આરોપીઓ સ્પષ્ટ મુક્તિ માટે હકદાર છે, ત્યારે અમે તેમને સ્પષ્ટ કરી દીધું હતું કે જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટે પુરાવાના આધારે એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે તેઓ જે ઘટના માટે આરોપી હતા તેમાં તેઓ સંડોવાયેલા હતા, ત્યારે અમે બાબતનું પુનઃ-મૂલ્યાંકન કરીને જુદા નિષ્કર્ષ પર આવી શકીએ નહીં. ત્યારપછી, તેમણે તેમની દલીલો માત્ર સાબિત થયેલા તથ્યોમાંથી ઉદ્ભવતા ગુનાના પ્રશ્ન પૂરતી જ મર્યાદિત રાખી હતી.

પ્રોસિક્યુશન સાક્ષી નં. ૧૫ અને ૧૬ ના પુરાવા અને રેકૉર્ડ પરની અન્ય સામગ્રીનું વિશ્લેષણ કર્યા પછી વિદ્વાન સેશન્સ જજે ઠરાવ્યું કે આરોપી નં. ૧ કેટલાક આરોપીઓ સાથે વિઠ્ઠલની 'વસ્તી' પર ગયો હતો અને વિઠ્ઠલનો તેના 'વાડા' સુધી પીછો કરી રહ્યો હતો, કે જ્યારે વિઠ્ઠલ અને ભીમરાવ અંદર હતા ત્યારે તેણે નોકર પર હુમલો કરીને તેને ડરાવીને ભગાડી દીધો કારણ કે તે તેના માલિકના પરિવારના સભ્યોને બચાવવા માટે વિનંતી કરી રહ્યો હતો. તેમણે

ઠરાવ્યું કે તે વિઢ્ઢલનું ખૂન કરવાનો સામાન્ય હેતુ ધરાવતો હતો, જો કે કેસના સંજોગો એવું સૂચવતા નથી કે તે ભીમરાવનું ખૂન કરવાનો સામાન્ય હેતુ ધરાવતો હતો પરંતુ તેને ઈજા પહોંચાડવાનો હેતુ ધરાવતો હતો.

આરોપી નં. ૨ ના સંબંધમાં, પ્રોસિક્યુશન સાક્ષી નં. ૧૬ ની જુબાની અને રેકૉર્ડ પરના અન્ય પુરાવાઓ પરથી વિઢ્ઢાન જજે ઠરાવ્યું કે જ્યારે મૃતક-વિઢ્ઢલ જામીન પર મુક્ત થયા પછી બસ સ્ટેન્ડ પર આવ્યો, ત્યારે તેને વિઢ્ઢલનો પીછો કરતો જોવામાં આવ્યો હતો; કે તે દીવાલ કૂદીને 'વાડા'ની અંદર ગયો હતો; કે તેની વર્તણૂક ચોક્કસપણે સૂચવે છે કે તે ભોગ બનનાર વ્યક્તિઓ ક્યાં છુપાયેલા છે અને તેમના સુધી કેવી રીતે પહોંચવું તે શોધવા માટે ગેરકાયદેસર મંડળીના સભ્ય તરીકે સક્રિય ભાગ લઈ રહ્યો હતો, કારણ કે અન્યથા દીવાલ કૂદીને 'વાડા'ની અંદર જવાનું કોઈ કારણ નહોતું.

આરોપી નં. ૩ ના સંબંધમાં, વિઢ્ઢાન જજે પ્રોસિક્યુશન સાક્ષી નં. ૧૨ અને ૧૬ ના પુરાવાઓનું અન્ય સામગ્રી સાથે વિશ્લેષણ કરીને ઠરાવ્યું કે તે એસ.ટી. સ્ટેન્ડ પર હાજર હતો અને તે 'વાડા' નજીક વિઢ્ઢલનો પીછો કરી રહ્યો હતો અને જ્યારે વિઢ્ઢલ અને ભીમરાવ અંદર હતા, ત્યારે તેણે સુમન પર પથ્થરમારો કર્યો હતો. આ સંજોગો એ ઠરાવવા માટે પૂરતા હતા કે તે ગેરકાયદેસર મંડળીનો સભ્ય હતો અને ભીમરાવને થયેલી ઈજા સિવાય તેના સામાન્ય હેતુમાં

ભાગીદાર હતો.

આરોપી નં. ૧૪, ૧૮ અને ૧૯ ના સંબંધમાં, વિદ્વાન જજે ભીમરાવને ઈજાઓ પહોંચાડવા માટે પ્રોસિક્યુશન સાક્ષી નં. ૯ અને ૧૦ ના પુરાવા પર આધાર રાખ્યો હતો અને પ્રોસિક્યુશન સાક્ષી નં. ૧૪ અને ૧૬ ના પુરાવા પરથી ઠરાવ્યું કે આરોપી નં. ૧૮ અને ૧૯ એસ.ટી. બસ સ્ટેન્ડ પર હતા અને આરોપી નં. ૧૪ વિઝલની શોધમાં તેમની સાથે જોડાયો હતો. તેઓ વિઝલનો પીછો કરતા આવ્યા, 'વાડા'ની અંદર ગયા અને ભીમરાવ જ્યાં છુપાયેલો હતો ત્યાંથી તેને બહાર કાઢીને માર માર્યો. આ કૃત્યો વિઝલનું ખૂન કરવાના સામાન્ય હેતુમાં તેમની ભાગીદારી અને ભીમરાવ પર હુમલો કરવાનો તેમનો સામાન્ય ઈરાદો સાબિત કરે છે. વિદ્વાન સેશન્સ જજે એવો અભિપ્રાય પણ લીધો હતો કે હુમલાનું લક્ષ્ય ભીમરાવ નહીં પણ વિઝલ હતો કારણ કે ભીમરાવ અકસ્માતે વિઝલ સાથે હતો અને આરોપી નં. ૧૪, ૧૮ અને ૧૯ એ તેને 'વાડા'ની અંદર માર માર્યો હતો. તેમનું આ કૃત્ય મંડળીના સામાન્ય હેતુને આગળ વધારવા માટે નહોતું, પરંતુ ભીમરાવને તેના ભાઈ વિઝલને બચાવવા માટે આગળ આવતા રોકીને ભયમાં મૂકવાના સામાન્ય ઈરાદાને આગળ વધારવા માટે હતું. તેથી, આરોપી નં. ૧૪, ૧૮ અને ૧૯ ના સંબંધમાં, વિદ્વાન જજે નિષ્કર્ષ કાઢ્યો કે વિઝલના સંબંધમાં 'સામાન્ય હેતુ' છે અને ભીમરાવના સંબંધમાં 'સામાન્ય ઈરાદો' છે.

આ કેસમાં, વિદ્વાન સેશન્સ જજે નોંધ્યું હતું કે તેઓ કયા પ્રકારના હથિયારોથી સજ્જ હતા તે અંગે કોઈ ચોક્કસ પુરાવા નહોતા. સમગ્ર કેસમાં જે સાબિત થયું હતું તે એ હતું કે આરોપી નં. ૧૪, ૧૮ અને ૧૯ એ વ્યક્તિગત રીતે લાકડીઓથી ફટકા માર્યા હતા અને આરોપી નં. ૩ પાસે કુહાડી હોવાનો આક્ષેપ સાબિત થયો ન હતો. ઘટના સમયે તેઓ કુહાડીઓથી સજ્જ હતા તે દર્શાવવા માટે કોઈ પુરાવા નહોતા. આરોપી નં. ૧, ૨, ૧૮ અને ૧૯ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી કુહાડીઓનો ઉપયોગ ઈજા પહોંચાડવામાં થયો હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું ન હતું. તેના આધારે, વિદ્વાન સેશન્સ જજે ઠરાવ્યું કે આરોપી નં. ૧૪, ૧૮ અને ૧૯ ઘાતક હથિયારોથી સજ્જ ગેરકાયદેસર મંડળીના સભ્યો હોવાનું માની શકાય નહીં.

અપીલ પર, હાઈકોર્ટે પણ પ્રત્યેક અપીલકર્તાના સંદર્ભમાં પુરાવાઓની તપાસ કરી અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણોની પુષ્ટિ કરી.

જ્યારે મોટી સંખ્યામાં વ્યક્તિઓ માત્ર લાકડીઓથી સજ્જ હોય અથવા પથ્થરમારો કરતા હોય જે તેમને ખેતરોની નજીક અથવા તેમના રસ્તામાં ગમે ત્યાંથી મળી શકે અને એ સ્થાપિત ન થયું હોય કે કોણે ખાસ કરીને કોના પર હુમલો કર્યો, ત્યારે એ સ્પષ્ટ નથી થતું કે ઇરાદો મૃત્યુ નીપજાવવાનો હતો કે કેમ. એ વધુ સંભવ છે કે ઇરાદો માત્ર સખત માર મારવાનો જ હતો. જો આપણે એ વાત સ્વીકારીએ કે મૃતક-વિજીતનો પીછો 'વાડા' સુધી કરવામાં આવ્યો હતો, તો

પણ ટોળાનો હેતુ તેને સખત પાઠ ભણાવવાનો હતો જેને ગામમાં દાદાગીરી કરતો કહેવાય છે. સંજોગોમાં અને પુરાવાઓના પ્રકાશમાં, આપણે ઠરાવવું જોઈએ કે જે વાજબી નિષ્કર્ષ કાઢવાનો છે તે એ છે કે સામાન્ય હેતુ કલમ ૧૪૭/૧૪૮ સાથે વંચાતી કલમ ૩૨૩ અને કલમ ૩૨૫ હેઠળના ગુનાઓ આચરવાનો હતો અને કલમ ૧૪ ટ્રાયલ સાથે વંચાતી કલમ ૩૦૨ હેઠળનો નહોતો. ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ આ મહત્વપૂર્ણ પાસાઓ પર ધ્યાન આપવામાં નિષ્ફળ રહી હોય તેમ જણાય છે.

તેથી, અમે વિચારીએ છીએ કે અમારી સમક્ષ અપીલમાં રહેલા આ આરોપીઓ કલમ ૧૪૮ સાથે વંચાતી કલમ ૩૦૨ હેઠળના આરોપોમાંથી મુક્ત થવાને પાત્ર છે, જ્યારે તેઓ, ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યા મુજબ, કલમ ૧ 4 ૭, કલમ ૩૨૩ અને કલમ ૩૨૫ હેઠળ દોષિત ઠરે છે. તેઓ જે સજા ભોગવી ચૂક્યા છે તેને પૂરતી સજા ગણવી જોઈએ અને જો તેઓ હજુ પણ જેલમાં હોય તો તેમને તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવે. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરાયેલા આદેશો જે હાઈકોર્ટ દ્વારા પુષ્ટિ આપવામાં આવ્યા હતા તે મુજબ સુધારેલા ગણાશે.

અપીલ ઉપરોક્ત મર્યાદિત હદ સુધી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.